C/2025/2955

16.6.2025

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Akcijski načrt za krepitev sodelovanja med organizacijami civilne družbe v Evropski uniji in Kazahstanu v okviru izvajanja nove strategije za Srednjo Azijo in strategije Global Gateway

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2025/2955)

Poročevalec: **Dumitru FORNEA**

Svetovalec	Igor ZUBCU
Sklep plenarne skupščine	17. 1. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
	mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	11. 2. 2025
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	26. 3. 2025
Plenarno zasedanje št.	595
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	147/0/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se zaveda možnosti za razširitev odnosov med EU in Republiko Kazahstan na podlagi že vzpostavljenih gospodarskih in trgovinskih soodvisnosti na nekaterih področjih, kot so naložbe v energetiko in logistiko. Vendar je bistveno zagotoviti, da se v teh odnosih daje prednost trajnostnosti, človekovim pravicam in vključevanju ter da potekajo skladno z vrednotami in strateškimi cilji EU. Za spodbujanje uravnoteženega in vzajemno koristnega sodelovanja je pomembno, da so odnosi med EU in Kazahstanom čim bolj raznoliki na različnih področjih dejavnosti ter da so skrbno zajeta tudi okoljska, socialna in geopolitična vprašanja.

1.2 EESO podpira razvoj državljanskega in socialnega dialoga v Srednji Aziji ter se zavzema za njegovo formalizacijo po zgledu dobrih praks v odnosih z organizirano civilno družbo na Zahodnem Balkanu in do neke mere v vzhodnem partnerstvu, saj si civilna družba v regiji prizadeva za ta cilj.

1.3 Kazahstan in Uzbekistan sta državi, ki se lahko najlažje in najhitreje uskladita z EU pri programih podpore socialnemu in državljanskemu dialogu, upoštevajoč izkušnje, ki sta jih pridobili s sodelovanjem na letnih forumih civilne družbe EU in Srednje Azije.

1.4 EESO je trdno prepričan, da izvajanje Sporazuma o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju in strategije Global Gateway v Kazahstanu in na splošno v Srednji Aziji ne more potekati, če pri tem ne sodelujejo organizacije civilne družbe in če ni dodeljene jasne finančne komponente za podporo ukrepom iz člena 251 poglavja 5 Sporazuma.

1.5 EESO je prepričan, da se lahko odnosi med organizirano civilno družbo v EU in Kazahstanu strukturirano razvijajo na podlagi akcijskega načrta, ki bi imel več prednostnih nalog in bil usklajen s cilji nove strategije EU za Srednjo Azijo. Financiranje je treba zagotoviti v okviru pobude Global Gateway s sorazmernim prispevkom vlad držav v tej regiji in drugih mednarodnih donatorjev. **Prednostne naloge akcijskega načrta bi morale biti naslednje:**

— Zagotoviti je treba stalno neodvisno spremljanje, ocenjevanje in izvajanje: a) pogojev delavcev, spoštovanja pravic delavcev in sindikalnih dejavnosti; b) spoštovanja človekovih pravic in nediskriminacije; c) svobode tiska; d) pravne varnosti in spoštovanja pravne države.

— Vzpostaviti je treba platformo civilne družbe EU-Srednja Azija na podlagi modela in izkušenj, pridobljenih v okviru forumov civilne družbe EU in Srednje Azije, ki jih redno organizirajo evropske institucije, in dobrih praks, ki sta jih razvila EESO ali forum civilne družbe držav vzhodnega partnerstva.

— Vključevanje organizacij civilne družbe v spodbujanje memoranduma o soglasju med EU in Kazahstanom o strateškem partnerstvu na področju surovin, baterij in obnovljivega vodika je bistveno. Z njihovim sodelovanjem bi lahko omogočili tudi uskladitev s cilji trajnostnega razvoja, zlasti ciljem 7 (cenovno dostopna in čista energija), ciljem 12 (odgovorna poraba in proizvodnja) ter ciljem 13 (podnebni ukrepi), tako da bi prispevale k ocenjevanju projektov z vidika obveznosti glede trajnostnosti in potrebne skrbnosti v skladu s standardi EU in OECD.

— Evropska unija bi lahko k razvoju in utrjevanju civilne družbe v Kazahstanu prispevala tudi z oblikovanjem programa za izmenjavo izkušenj, ki bi bil namenjen javnim uslužbencem v kazahstanski upravi in osebju tamkajšnjega pravosodnega sistema ter v katerem bi sodelovala Evropski inštitut za javno upravo v Maastrichtu in Evropski center za sodnike in odvetnike v Luxembourgu.

— Evropske institucije bi morale razvoj civilne družbe v Kazahstanu podpreti tudi s povečanjem izobraževalnih priložnosti za mlade Kazahstance prek programa Erasmus, ki je že olajšal usposabljanje novih predstavnikov civilne družbe in tako prispeval k boljšemu razumevanju sistema načel in vrednot v EU. Tudi mladi iz držav članic, ki študirajo v Kazahstanu, imajo pomembno vlogo pri krepitvi dvostranskega sodelovanja, ki temelji na medsebojnem razumevanju in spoštovanju.

2. **Splošne ugotovitve**

2.1 To mnenje se osredotoča na krepitev sodelovanja med EU in Kazahstanom, zlasti na področjih, ki zadevajo organizirano civilno družbo, ob upoštevanju prednostnih nalog in priložnosti, ki izhajajo iz izvajanja nove strategije EU za Srednjo Azijo in pobude Global Gateway.

2.2 Partnerstvo z EU ostaja temelj kazahstanske zunanje politike in Kazahstan je prva država v srednjeazijski regiji, ki je z EU podpisala sporazum o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju. Ta je spodbudil tesnejše sodelovanje v ključnih sektorjih, kot so trgovina, naložbe, energija, kmetijstvo in povezljivost.

2.3 EU je največja trgovinska partnerica Kazahstana. Leta 2023 so evropske naložbe v Kazahstanu dosegle 170 milijard EUR, blagovna menjava EU s Kazahstanom pa je znašala 42,4 milijarde EUR, kar je za 5,6 % več kot leta 2022. Izvoz iz EU je znašal 12,1 milijarde EUR, kar je za 17,2 % več kot leta 2022, uvoz iz Kazahstana pa je dosegel 30,3 milijarde EUR (kar je za 1,6 % več kot leta 2022) ([1]).

2.4 Trgovina med Kazahstanom in EU vključuje velik izvoz energetskih virov ter uvoz strojev in opreme. Kazahstan je po naftnih rezervah na dvanajstem mestu na svetu. Ta država pokriva približno 13 % povpraševanja EU po nafti.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_sl.

2.5 Kazahstan ima strateško vlogo tudi na področju kritičnih surovin, saj ima 33 od 34 elementov, opredeljenih v aktu Evropske komisije o kritičnih surovinah. Od tega jih 19 proizvaja že zdaj, za ostalih 14 pa je potrjeno pridobivanje v prihodnosti, zaradi česar je Kazahstan eden od najpomembnejših partnerjev EU pri zagotavljanju stabilne oskrbe s ključnimi surovinami za energetski prehod in sektorje napredne tehnologije.

2.6 V ta namen sta EU in Kazahstan 7. novembra 2022 podpisala memorandum o soglasju o strateškem partnerstvu na področju surovin, baterij in obnovljivega vodika ([2]), katerega cilj je okrepiti sodelovanje na tem področju, tako za povečanje naložb na področjih, ki jih zajema ta sporazum, kot za spodbujanje sodelovanja v inovacijskih in raziskovalnih programih.

2.7 Kazahstan z razvojem povezljivosti in prometnih omrežij „gradi mostove“ med Azijo in Evropo. Državo prečka 13 mednarodnih prometnih koridorjev, od tega pet železniških in osem cestnih koridorjev. Srednji koridor ima velik potencial, da postane ključna trgovinska povezava. Kazahstanski in tuji letalski prevozniki letijo v 132 mest v 32 državah, kar zagotavlja povezljivost med Srednjo Azijo in Evropo.

2.8 Na podlagi študije EU in Evropske banke za obnovo in razvoj o trajnostnih prometnih povezavah med Evropo in Srednjo Azijo (*Study on Sustainable Transport Connections between Europe and Central Asia*) ([3]) pa tudi v okviru izvajanja pobude Global Gateway je bila v Astani 12. junija 2024 vzpostavljena usklajevalna platforma za transkaspijsko mednarodno prometno pot (TITR).

2.9 Platforma je namenjena spodbujanju projektov vzdolž TITR in združuje donatorje, vlagatelje, deležnike in upravičence, vključene v to prometno pot. Med njimi je pet srednjeazijskih držav, Armenija, Azerbajdžan, Gruzija, Turčija, Evropska komisija in EU, države članice, Evropska investicijska banka, Evropska banka za obnovo in razvoj, Svetovna banka in Azijska razvojna banka.

2.10 Pred rusko vojno v Ukrajini je bil severni evrazijski koridor glavna pot, ki je po kopnem povezovala Evropo in Azijo, vendar je bila v študiji kot alternativna pot opredeljena TITR. V navedeni študiji so bile priporočene tudi prednostne naložbe v Kazahstanu za posodobitev železniške infrastrukture.

2.11 Kazahstan je član Evrazijske gospodarske unije (EAEU), ki jo vodi Rusija. Močne gospodarske vezi med Kazahstanom in EU bi lahko povečale gospodarsko stabilnost Kazahstana, kar bi posredno koristilo Rusiji, saj bi okrepilo EAEU in gospodarstva njenih držav članic. Glede na sankcije EU proti Rusiji po njeni invaziji na Ukrajino obstajajo pomisleki, da Rusija sosednje države, med njimi Kazahstan, uporablja za alternativne izvozne poti ali posrednike za dostop do blaga, za katerega veljajo omejitve. Povečanje obsega trgovine bi lahko Rusiji omogočilo, da se izogne sankcijam.

3. **Posebne ugotovitve**

3.1 *Civilna družba v Kazahstanu – pravni in institucionalni okvir; sodelovanje javnosti in posvetovanje s civilno družbo*

3.1.1 V zadnjih 30 letih so se v državi pojavile nove in precej pomembne pobude nevladnih organizacij, ki večinoma uspešno delujejo in družbi nudijo široko paleto storitev. V praksi imajo nekatere pobude civilne družbe določen vpliv na politično, socialno, gospodarsko in kulturno okolje ter humanitarne dejavnosti v Kazahstanu.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/study-sustainable-transport-connections-central-asia_sl.

3.1.2 S predsedniškim odlokom št. 341 z dne 2. junija 2020 je bil odobren strateški dokument – *Koncept razvoja civilne družbe v Republiki Kazahstan za obdobje 2020–2030* –, ki opredeljuje glavne usmeritve dolgoročnega razvoja civilne družbe in določa nove pristope za preoblikovanje dejavnosti civilnega sektorja. Koncept se bo izvajal v dveh fazah: prva faza od leta 2020 do leta 2025, druga pa od leta 2026 do leta 2030.

3.1.3 29. decembra 2021 je začel veljati zakon Republike Kazahstan *o komisarju za človekove pravice v Republiki Kazahstan*. Zakon ureja vidike dejavnosti na področju človekovih pravic, ki jih izvajajo zagovorniki človekovih pravic, zagotavljanje pravic in svoboščin zagovornikov človekovih pravic ter vzpostavitev, delovanje in spremljanje mehanizma za zaščito oseb, ki izvajajo dejavnosti na področju človekovih pravic.

3.1.4 3. januarja 2021 je bil sprejet zakon o uvedbi sprememb in dopolnitev nekaterih zakonodajnih aktov Republike Kazahstan o dejavnostih javnih svetov. Pri vzpostavljanju javnih svetov se je poskrbelo za sodelovanje predstavnikov aktivnih nevladnih organizacij, strank in civilnih aktivistov.

3.1.5 Decembra 2021 je bil sprejet zakon o uvedbi sprememb in dopolnitev nekaterih zakonodajnih aktov Republike Kazahstan o izboljšanju civilne procesne zakonodaje ter vzpostavitvi institucij za izvensodno in nepravdno reševanje sporov (o mediaciji).

3.1.6 Predsednik države je 4. julija 2022 podpisal zakon Republike Kazahstan o prostovoljskih in dobrodelnih dejavnostih, s katerim so bile sprejete spremembe v zvezi z državno socialno ureditvijo in financiranjem z nepovratnimi sredstvi. Danes je v državi približno 200 000 aktivnih prostovoljcev in več kot 65 000 jih je registriranih na spletišču Qazvolunteer.kz.

3.1.7 Leta 2022 je bil pod vodstvom predsednika Republike Kazahstan ustanovljen tudi nacionalni kurultaj, posvetovalno telo, katerega glavni uradni namen je oblikovanje idej in ukrepov za nadaljnji razvoj družbenega opolnomočenja ([4]).

3.1.8 2. oktobra 2023 je bil sprejet zakon Republike Kazahstan *o javnem nadzoru*. Zakon poudarja pomen sodelovanja državljanov v javni upravi in zagotavljanja preglednosti vlade. Predlaga mehanizme, ki javnosti omogočajo aktivno sodelovanje pri spremljanju dejavnosti vladnih agencij.

3.1.9 Sedanje vodstvo države je leta 2019 uvedlo koncept „države, ki posluša“ kot način hitrega odzivanja na „konstruktivne kritike in predloge državljanov“. Med orodji te pobude so spletne peticije in referendumi. Spletna peticija mora za obravnavo zbrati 50 000 podpisov. Predstavniki civilne družbe so se strinjali, da ta instrument dobro deluje. Predvidene pa so nekatere spremembe, zlasti glede števila podpisov, ki bodo potrebni za potrditev peticije. Zaenkrat ni uradnih številk, vendar so nekateri predstavniki povedali, da bo potrebnih 150 000 podpisov, kar bi bilo v državi z 20 milijoni prebivalcev, ki so neenakomerno porazdeljeni po njenem tako obsežnem ozemlju, izjemno težko izvedljivo.

3.1.10 Poleg tega lahko vsak državljan na spletnem portalu eOtinish ([5]) organom zastavi vprašanje; po besedah predstavnikov Kazahstana, s katerimi smo se sestali med misijo, orodje zelo dobro deluje, čeprav odgovori niso vedno zadovoljivi.

3.1.11 Vlada je 6. oktobra 2024 izvedla referendum o gradnji jedrske elektrarne. Nevladne organizacije in državljani so izrazili pomisleke glede vira financiranja tako velikega projekta in dejstva, da Kazahstan sam ne more financirati gradnje iz državnega proračuna. Poleg tega se je zdelo, da so prebivalci bolj zaskrbljeni zaradi morebitnih pomanjkljivosti projekta (korupcija, nesposobnost, birokracija) kot pa zaradi njegove narave – jedrske elektrarne.

3.1.12 Sporazum o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju določa sodelovanje med civilno družbo EU in Kazahstana. V členu 251 poglavja 5 je tako navedeno: „Pogodbenici v okviru srečanj in posvetovanj nadaljujeta in krepita dialog ter sodelovanje glede vloge civilne družbe.“

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13 Delegacija EESO se je sestala z organizacijo civilne družbe, ki spremlja izvajanje memoranduma o soglasju med EU in Kazahstanom o strateškem partnerstvu na področju surovin, baterij in obnovljivega vodika. Po mnenju predstavnikov te organizacije je pridobivanje zanesljivih informacij izziv, saj memorandum o soglasju vsebuje klavzulo o zaupnosti in preglednosti.

3.1.14 Civilna družba s strokovnim znanjem je skoncentrirana v velikih mestih, predvsem v Astani in Almatyju, na podeželskih območjih pa je je manj, zato je v teh regijah težko pridobiti presoje vplivov na okolje. Hkrati se povečuje vključenost mladih v organizacije civilne družbe, pobude civilne družbe pa prejemajo podporo.

3.2 *Politike na področju delovnih migracij v Kazahstanu*

3.2.1 Kazahstan je podpisal deklaracijo o usklajeni migracijski politiki držav članic Skupnosti neodvisnih držav (SND) in ratificiral *konvencijo o pravnem statusu delavcev migrantov in njihovih družinskih članov iz držav članic SND* ([6]). Vlada Republike Kazahstan je podpisala tudi sporazuma o pravnem statusu delavcev migrantov in njihovih družinskih članov ter o sodelovanju v boju proti nezakonitim migracijam delovne sile iz tretjih držav.

3.2.2 Glavni pravni instrument je zakon Republike Kazahstan *o migracijah prebivalstva*. V skladu z zakonom *o zaposlovanju* kazahstanska vlada vsako leto določi kvoto za privabljanje tuje delovne sile za opravljanje dela na ozemlju Republike Kazahstan. Za leto 2024 je bila odobrena kvota v višini 0,23 % delovno aktivnega prebivalstva države.

3.2.3 Leta 2023 se je stopnja brezposelnosti v državi v primerjavi z letom 2022 znižala s 4,9 % na 4,7 %. Glavni migracijski tokovi potekajo med Kazahstanom in državami SND. Delež prihodov iz držav SND je znašal 89,7 %, odhodov v te države pa 70,6 %.

3.3 *Mladinska politika v Kazahstanu*

3.3.1 Napredek Kazahstana na področju političnega udejstvovanja mladih predstavlja pomembne priložnosti za sodelovanje z Evropsko unijo. Ker Kazahstan v svojem konceptu mladinske politike za obdobje 2023–2029 še naprej daje prednost opolnomočenju mladih, je okvir usklajen z zavezami EU za spodbujanje državljanskega udejstvovanja, socialne vključenosti in trajnostnega razvoja med mladimi.

3.3.2 Partnerstva z mladinskimi parlamenti EU bi lahko omogočila programe izmenjav, skupna zasedanja in mentorstvo poslancev Evropskega parlamenta, kar bi povečalo zakonodajne izkušnje mladih Kazahstancev in spodbudilo njihovo razumevanje praks EU na področju predstavniške demokracije.

3.4 *Poslovni sektor*

3.4.1 Vsak poslovni subjekt mora zaprositi za članstvo v Kazahstanski gospodarski zbornici (Atameken) in plačevati razmeroma visoko članarino. Atameken in različne poslovne organizacije iz EU podpirajo krepitev gospodarskih in trgovinskih odnosov med Kazahstanom in EU.

3.4.2 Zahteve glede vizumov za kazahstanska podjetja in podjetja, ki vstopajo v EU, pomenijo upravno breme in so pogosto razlog za njihovo neudeležbo na poslovnih forumih in dogodkih EU. V zvezi s tem podjetja menijo, da bi bila poenostavitev vizumskih postopkov pomemben korak ne le k vzpostavljanju medosebnih stikov, temveč tudi stikov med podjetji.

([6]) Skupnost neodvisnih držav.

3.5 *Sindikati*

3.5.1 V skladu z zakonodajo lahko sindikati organizirajo stavke, vendar šele po koncu običajnih postopkov (arbitraža in mediacija). Oblasti je treba obvestiti o načrtovani stavki ali zborovanju, odobrenih pa je le 5 % dogodkov, kar precej omejuje pravico delavcev do miroljubnega zbiranja. Sindikati so neodvisni, vendar imajo majhen delež članstva v vladnih institucijah. Krepitev mehanizmov kolektivnih pogajanj je ključnega pomena za opolnomočenje sindikatov, izboljšanje zastopanosti delavcev in obravnavanje njihove omejene udeležbe.

3.5.2 Leta 2014 je bil predložen zakon o sindikatih, vendar je bila njegova oblika za mednarodno skupnost sporna. Ti pomisleki so bili odpravljeni, ko so sindikati lahko predlagali večje spremembe k predlagani zakonodaji. V regijah izvršilni organi običajno ne upoštevajo predlogov in pripomb sindikatov. Na področju svobode združevanja se še vedno pojavljajo izzivi.

3.5.3 Omeniti je treba, da ima Kazahstan po svetovnem indeksu pravic ITUC za leto 2024 oceno 5, kar pomeni, da pravice delavcev tu niso zajamčene in je ena najslabših držav na svetu za delo ([7]). V teh okoliščinah, ko so pravice delavcev in normalne sindikalne dejavnosti očitno negotove, je za krepitev sodelovanja med organizacijami civilne družbe v Evropski uniji in Kazahstanu nujno najprej doseči polno spoštovanje pravic delavcev in neodvisnih sindikatov.

3.6 *Človekove pravice in nediskriminacija*

3.6.1 Organizacije za človekove pravice so poudarile tako napredek kot nadaljnje izzive na področju človekovih pravic v Kazahstanu. Čeprav priznavajo izboljšave na področjih, kot so pravne reforme in prizadevanja za posodobitev političnega okolja, izražajo zaskrbljenost zaradi nazadovanja na nekaterih ključnih področjih, vključno z varstvom državljanskih svoboščin in svobodo izražanja. Kljub začetku reform za krepitev demokracije je oprijemljiv in dosleden napredek še vedno neenakomeren.

3.6.2 Kljub veljavni zakonodaji, ki omogoča mirne proteste in zagotavlja svobodo zbiranja, je vrzel med teorijo in prakso precejšna. Subjekti, ki želijo organizirati protest, ne potrebujejo več predhodnega dovoljenja lokalne občine (akimat), temveč morajo oblasti le obvestiti. Ne glede na to v večini primerov potencialni organizator prejme odgovor, da je prostor že rezervirala druga organizacija civilne družbe (običajno nevladna organizacija, ki jo organizira vlada) ali da na javnem prostoru, kjer naj bi potekal protest ali dogodek, potekajo gradbena dela. Nato se izkaže, da na zahtevanem mestu ni nobenega dogodka.

3.6.3 V zadnjih letih so kazahstanski mediji v živo prenašali sodne postopke, kjer so bili obravnavani nekateri primeri nasilja na podlagi spola, kar je to vprašanje postavilo v središče javne razprave. Na podlagi tega je bil aprila 2024 sprejet zakon, ki sedem let po dekriminalizaciji nasilja v družini zaostruje kazni zanj.

3.6.4 Ženske so premalo zastopane na javnih funkcijah, čeprav je zakon o volitvah v Kazahstanu uvedel kvote, ki zahtevajo, da je med poslanci 30 % žensk, mladih in invalidov. V sedanjem zakonodajnem obdobju je med člani senata 20 % žensk, med poslanci v predstavniškem domu (mažilis) pa jih je 18,4 % ([8]).

3.6.5 Po dogodkih januarja 2022 se je možnost organizacije protestov močno zmanjšala, oblasti pa običajno razženejo celo majhna zborovanja peščice ljudi. Aktivisti tudi ugotavljajo, da žrtve nasilja nad protestniki, ki so se udeležili dogodkov, niso bile deležne pravične obravnave. Zadnji večji shod je potekal februarja 2022 v Almatyju v podporo Ukrajini, potem ko jo je napadla Rusija, od takrat dalje pa je bilo protestov malo.

3.6.6 Organizacije civilne družbe so za pomoč invalidom začele izvajati pobudo *Dostopni Kazahstan*. To spletno orodje prikazuje oceno stopnje dostopnosti mestnih objektov in storitev za invalide ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7 Aktivizem LGBTIQ+ se dopušča v večji meri kot v drugih srednjeazijskih državah. Kazahstansko nomadsko prebivalstvo je tradicionalno nediskriminatorno in odprto za sprejemanje drugačnosti. Zaradi ruske propagande in stigmatizacije se je položaj LGBTIQ+ oseb precej poslabšal. Transspolne osebe si morajo operirati genitalije, če želijo, da se njihov novi spol prizna na osebni izkaznici ([10]). Predlog za novo zakonodajo, usmerjeno proti skupnosti LGBTIQ+, podobno tisti, ki velja v Rusiji, se ni uresničil.

3.7 *Svoboda medijev in tiska*

3.7.1 Po indeksu svobode medijev se je Kazahstan leta 2024 med 180 državami uvrstil na 142. mesto, leta 2023 pa na 134. mesto. Vlada izvaja precejšen nadzor nad medijskim prostorom: približno 90 % medijev financira država. Neodvisni mediji imajo težave s trajnostnim financiranjem. V nekaterih primerih jih sponzorirajo znane blagovne znamke, ki želijo povečati svoj ugled.

3.7.2 Nedavno napovedana nova medijska zakonodaja vzbuja pomisleke med novinarji in medijskimi delavci, saj se zdi precej omejevalna. Poleg tega se razpravlja o nekaterih ukrepih v zvezi z vstopom tujih novinarjev v Kazahstan.

3.7.3 Kazahstanska zakonodaja o medijih in informacijah predpisuje določeno raven nadzora nad medijskimi vsebinami. Zakon o medijih zahteva registracijo vseh medijskih hiš, vlada pa si pridržuje pravico, da začasno odvzame ali prekliče njihovo akreditacijo v primeru objave občutljivih informacij.

3.7.4 Civilna družba poroča, da je kljub uvajanju digitalnih tehnologij in njihovemu vplivu na upravljanje in javne storitve pravni okvir za dostop do informacij javnega značaja omejen. Veliko informacij, ki jih zahteva javnost, kot so proračunske informacije, ni dostopnih novinarjem in državljanom, prav tako je le malo sej državnih organov odprtih za javnost.

3.7.5 Zelo veliko je ruske propagande, njen vpliv pa je izjemno velik, tudi zato, ker večina prebivalcev govori rusko. Od začetka vojne v Ukrajini se je močno povečalo število lažnih novic in propagande. Zdi se, da se javne institucije temu ne zoperstavljajo s potrebnimi ukrepi.

3.8 *Pravosodje*

3.8.1 Kazahstanski pravosodni sistem velja za boljšega od sistemov drugih držav v Srednji Aziji. Dejstvo, da je večina pravnih informacij na voljo v ruščini, povzroča informacijsko praznino za kazahstansko govoreče prebivalstvo. Slišati je bilo tudi pritožbe glede previsoke stopnje politične odvisnosti med sodniki, tožilci in policijo.

3.8.2 Kazahstansko ustavno sodišče je bilo ustanovljeno leta 2023. Vsi njegovi postopki potekajo prek spleta. Na obravnave so vabljeni predstavniki državnih agencij in državljani, ki so zadevo predložili sodišču. Deluje kot posrednik in mehanizem za hitro odzivanje. Njegova vloga je preventivna, spremlja pa tudi izvrševanje odločb.

3.8.3 Povečanje števila zadev, vloženih pri civilnih sodiščih, kaže na večje zaupanje prebivalstva v sodne postopke na tej ravni. Stanje je drugačno na področju kazenskih zadev, kjer so bile pritožbe zaradi nekaterih primerov represije. V zvezi s tem je mednarodno znan primer aktivista Žanbolata Mamaja, predstavnika opozicije, ki je obtožen organizacije množičnih nemirov v Almatyju med protesti januarja 2022.

3.8.4 V mnenju št. 11/2023 (Kazahstan), ki ga je 28. marca 2023 sprejela delovna skupina za samovoljna pridržanja pri Svetu OZN za človekove pravice, je navedeno, da je odvzem prostosti Žanbolatu Mamaju v nasprotju s členi 3, 9, 19 in 20 Splošne deklaracije o človekovih pravicah ter členom 9(1), členom 19 in členom 21 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Akcijski načrt za krepitev sodelovanja med organizacijami civilne družbe v Evropski uniji in Kazahstanu**

4.1 EESO je trdno prepričan, da izvajanje Sporazuma o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju in strategije Global Gateway v Kazahstanu in na splošno v Srednji Aziji ne more potekati v skladu s standardi EU, če pri tem ne sodelujejo organizacije civilne družbe in če institucije EU ne dodelijo jasne finančne komponente za podporo ukrepom iz člena 251 poglavja 5 Sporazuma.

4.2 EESO je prepričan, da se lahko odnosi med organizirano civilno družbo v EU in Kazahstanu strukturirano razvijajo na podlagi akcijskega načrta, ki bi imel več prednostnih nalog in bil usklajen s cilji nove strategije EU za Srednjo Azijo. Financiranje je treba zagotoviti v okviru pobude Global Gateway s sorazmernim prispevkom vlad držav v tej regiji in drugih mednarodnih donatorjev.

4.3 Med prednostnimi nalogami akcijskega načrta je vzpostavitev platforme civilne družbe EU-Srednja Azija na podlagi modela in izkušenj, pridobljenih v okviru forumov civilne družbe EU in Srednje Azije, ki jih redno organizirajo institucije EU, in dobrih praks, ki sta jih razvila EESO ali forum civilne družbe držav vzhodnega partnerstva.

4.4 Republika Kazahstan in Republika Uzbekistan sta razviti državi, ki imata potrebne finančne in upravne zmogljivosti za vzpostavitev institucionalnega okvira za odnose med organizacijami civilne družbe v Srednji Aziji in Evropski uniji.

4.5 Vzpostavitev nacionalnih platform civilne družbe v teh državah bi pomenila pomemben korak k vzpostavitvi platforme civilne družbe EU-Srednja Azija, ki bo omogočila stalen in strukturiran dialog med predstavniki civilne družbe iz držav članic EU in držav srednjeazijske regije.

4.6 Takšna strukturirana oblika odnosov med predstavniki organizirane civilne družbe iz teh dveh regij sveta lahko znatno koristi krepitvi gospodarskih, trgovinskih, družbenih in kulturnih odnosov, omogoča lažjo izmenjavo izkušenj in dobrih praks ter tako zagotavlja pogoje za boljše usklajevanje in sinhronizacijo ukrepanja na mednarodnem prizorišču.

4.7 Memorandum o soglasju med EU in Kazahstanom o strateškem partnerstvu na področju surovin, baterij in obnovljivega vodika ni le pomembno orodje za privabljanje naložb na teh področjih strateškega interesa za podpisnice tega sporazuma, temveč tudi priložnost za vključitev organizirane civilne družbe v ocenjevanje projektov z vidika obveznosti glede trajnostnosti in potrebne skrbnosti v skladu s cilji OZN za trajnostni razvoj, zlasti cilji 7, 12 in 13, ter standardi, ki sta jih sprejeli EU in OECD.

4.8 Evropska unija bi lahko pomagala podpreti spodbudno institucionalno okolje za močno in neodvisno civilno družbo v Kazahstanu tudi z oblikovanjem programa za izmenjavo izkušenj, ki bi bil namenjen javnim uslužbencem v kazahstanski upravi in osebju tamkajšnjega pravosodnega sistema ter v katerem bi sodelovala Evropski inštitut za javno upravo v Maastrichtu in Evropski center za sodnike in odvetnike v Luxembourgu.

4.9 Po srečanjih s predstavniki civilne družbe in ustavnega sodišča je delegacija EESO, ki je obiskala Kazahstan, ugotovila, da bi se bilo mogoče izogniti številnim primerom, o katerih so poročale organizacije za človekove pravice, če bi bila strokovno usposabljanje in miselnost nekaterih državnih predstavnikov v javni upravi ali pravosodnem sistemu v skladu z najboljšimi praksami v državah OECD.

4.10 Poročali so na primer o pomanjkljivostih pri usposabljanju sodnikov, in sicer predvsem zaradi zmede glede pravne terminologije, saj postopki izobraževanja in usposabljanja sodnikov še vedno temeljijo na pedagoških metodah in učnem gradivu iz časov nekdanjega sovjetskega sistema ali sedanjega ruskega sistema, ne da bi resno upoštevali potrebo po vse večji interakciji sodnikov in strank v kazahstanskem jeziku.

4.11 Institucije EU lahko razvoj civilne družbe v Kazahstanu podprejo tudi s povečanjem izobraževalnih priložnosti za mlade Kazahstance prek programa Erasmus, ki je že olajšal usposabljanje novih predstavnikov civilne družbe in tako prispeval k boljšemu razumevanju sistema načel in vrednot v EU. Tudi mladi iz držav članic, ki študirajo v Kazahstanu, imajo pomembno vlogo pri krepitvi dvostranskega sodelovanja, ki temelji na medsebojnem razumevanju in spoštovanju.

4.12 Univerze v Kazahstanu želijo povečati možnosti za vključevanje svojih študentov v mednarodne programe izmenjav s podobnimi visokošolskimi ustanovami v EU, to zanimanje pa je podprto z izkušnjami in zmogljivostmi kazahstanskih univerz za vodenje projektov Erasmus v skladu s postopki EU.

V Bruslju, 26. marca 2025

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Oliver RÖPKE